

ARTIKULAATIO

Halusin kertoa sinulle tässä yhteydessä vielä artikulaatiosta. Laulajan artikulointi nimittäin poikkeaa puheen artikuloinnista ja joidenkin asioiden ymmärtäminen heti lauluharrastuksen alkuvaiheessa olisi säästännyt allekirjoittaneen monelta murheelta.

Artikulaatiolla tarkoitetaan sanojen ääntämistä. Laulaessa artikulointi korostuu, koska liikkuvat melodiat, rytmikka ja sävelkorkeuksien vaihtuminen tuovat artikulaatioon omat haasteensa. Hyvän artikuloinnin taustalla ovat muun muassa rento leuka, aktiivinen kieli ja rennot mutta aktiiviset huulet.

Laulajalle hyvä artikulointi on tärkeää sanojen selkeän ääntämisen lisäksi sen vuoksi, että hyvällä artikuloinnilla saadaan hyvää resonointia eli äänen sointia. Tässä muutamia harjoituksia, joilla voit tehostaa artikulointia. Tee enintään pari eri harjoitusta yhdellä harjoittelukerralla.

Harjoituksia

Sinisiä punasia ruusunkukkia

- Voit harjoitella tarkkuutta artikulaatioon esimerkiksi laulamalla ”Sinisiä punasia ruusunkukkia” koko ajan nopeutuvalla tempolla.

Naa-laa-raa-laa-naa (5 – 4 – 3 – 2 – 1)

- Konsonantit n, l ja r muodostuvat samassa ääntöpaikassa (kieli ylätuhampaiden takana). Yhdistämällä nämä konsonantit asteikkoharjoitukseen, kieli saa hyvää jumppaa.

- Aloita tämä harjoitus matalalta. Esimerkiksi minä teen tätä lähtösävelestä b (pieni b). Nouse puolisävelaskeleittain n. oktaavin verran ja palaa takaisin. Tee tämä harjoitus matalalta siksi, koska /a on hyvä vokaali rintasoinnin treenaamiseksi.
- Muista tarkkailla itseäsi peilistä: hyvä lauluasento, suu auki parin sormenmitan verran ja ainostaan kieli liikkuu konsonantteja ääntäessä. Huomioi, että suu pysyy auki myös sisäänhengityksen aikana.

Lala lele lili lele lala (1 – 2 – 3 – 2 – 1)

- Sama idea kuin edellisessä harjoituksessa: konsonantti l ja muuttuvat vokaalit aktivoivat kieltä.
- Laula kullakin sävelkorkeudella ”lala”, ”lele” tai ”lili” ja siirry sitten seuraavalle sävelelle.
- Aloita lähtösävelestä a (pieni a) ja nouse puolisävelaskeleittain n. oktaavin verran ja palaa takaisin.
- Muista tarkkailla itseäsi peilistä: hyvä lauluasento, suu auki parin sormenmitan verran ja ainostaan kieli liikkuu konsonantteja ääntäessä. Huomioi, että suu pysyy auki myös sisäänhengityksen aikana.

/a → /o → /u → /y (yhdellä sävelellä)

- Huulten aktiivisuutta edistävä harjoitus.
- Vokaalivaihdoissa /a → /o ja /o → /u vain huulet ovat aktiivisena, vokaalivaihdoissa /u → /y myös kieli aktivoituu ja nousee keskikohdaltaan suun yläosaan.
- Tee harjoitus itsellesi luontaiselta sävelkorkeudelta. Toista muutaman kerran.

- Muista tarkkailla itseäsi peilistä: hyvä lauluasento, suu auki parin sormenmitan verran ja huulet ovat aktiiviset. Huomioi, että suu pysyy auki myös sisäänhengityksen aikana.
- Huom! Jos huomaat, että huulesi alkavat täristä harjoituksen aikana, kyse on vain siitä, että suun ympärillä olevat lihakset eivät ole tottuneet vielä tällaiseen aktiivisuuteen. Jatka vain harjoittelua!

Jaa-ii-jaa-ii-jaa (1 – 3 – 3 – 1 – 1)

- Tämä harjoitus edistää suun rentoutta ja kielen aktivoitua.
- Konsonantti j asettaa kielen sellaiseen asentoon, että /a-vokaali soi paremmin suun etuosassa. Yhdistettynä vokaalit /a ja /i, saadaan kielelle hyvää artikuloitujumppaa samalla pitäen suupielet täysin rentoina ja alaleuka alhaalla takaviistossa.

Nnndrrnn (yhdellä sävelellä)

- Soita konsonanttia n siten, että tunnet soinnin kasvojesi etuosassa, ns. maskissa. Siitä jatka äännettä d:n ja r:n kautta takaisin n-konsonanttiin. Kaikki nämä konsonantit muodostetaan kielellä samassa kohdassa, heti ylätuhampaiden takana.
- Etene puolissävelaskeleittain ylöspäin ja palaa samaa reittiä takaisin.
- Voit aloittaa samalta lähtösäveleltä kuin minä ohjevideolla, c¹. Voit myös lähteä miltä tahansa säveleltä – tärkeintä on, että käyt sinun äänialasi korkealla ja matalalla.

Vokaalimuunnokset apuun yhtenäisen soinnin saavuttamiseksi

Resonanssista kertoessani mainitsin etuisan soinnin harjoittelemisen esim. valmiiksi etuisalla /i-vokaalilla. Laulaessa saamme yhtenäisen soinnin tuomalla kaikki vokaalit etuisaan sointipaikkaan. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että *lauluvokaalimme kuulostavat erilaisilta kuin puhevokaalimme*.

Esimerkiksi englanniksi laulaessa sana I (/ai) lausutaan enemmän /ä-vokaaliin taittaen. Etenkin korkeampia säveliä laulettaessa ja mahdollisen breikkipaikan ympärillä tähän kannattaa kiinnittää huomiota. Muistathan, mikä tekee meille yksirekisterisen kuuloisen lauluäänen? Kyllä, muistit oikein! Se hän on etuinen, pää- ja rintaontelossa samanaikaisesti soiva ääni! Muuntamalla vokaalien sävyä ja sijaintia suussa, äänemme soi täyteläisesti ja rennosti kaikilla sävelkorkeuksilla.

Etenkin englanninkielisissä kappaleissa suomalaiset takavokaalit /a, /o ja /u ovat niitä vokaaleja, joita meidän täytyy muokata ns. etuisiksi. Etuisimmat vokaalimme ovat /ä, /ö ja /y, eli meidän kannattaa harjoitella niiden avulla takavokaalien parempaa sijoittamista.

Harjoituksia

/ä → /a (yhdellä sävelellä)

- Seiso peilin edessä hyvässä lauluasennossa.
- Tarkkaile suusi asentoa: leuka rentona, etuhampaiden välissä parin sormenmitan korkuinen väli, kielen kärki on alaetuhampaiden reunaan vasten ja huulet ovat rennosti auki.
- Laula itsellesi mukavalta sävelkorkeudelta /ä ja vaihda äänne ilman taukoa /a-vokaalin suuntaan siten, että kuulet äänen sijainnin pysyvän edessä. Avainasemassa on kieli: älä päästä kielen keskiosaa laskeutumaan liian alas.
- Huom! Etuinen /a ei kuulosta samalta kuin puhuttu /a, koska niiden sijaintipaikka on täysin eri.

/ö → /o (yhdellä sävelellä)

- Seiso peilin edessä hyvässä lauluasennossa.

- Tarkkaile suusi asentoa: leuka rentona, etuhampaiden välissä parin sormenmitan korkuinen väli, kielen kärki on alaetuhampaiden reunaa vasten ja huulet ovat pyöreässä asennossa.
- Laula itsellesi mukavalta sävelkorkeudelta /ö ja vaihda äänne ilman taukoa /o-vokaalin suuntaan siten, että kuulet äänen sijainnin pysyvän edessä. Avainasemassa on kieli: älä päästä kielen keskiosaa laskeutumaan liian alas liian nopeasti.
- Huom! Etuinen /o ei kuulosta samalta kuin puhuttu /o, koska niiden sijaintipaikka on täysin eri.

/y → /u (yhdellä sävelellä)

- Seiso peilin edessä hyvässä lauluasennossa.
- Tarkkaile suusi asentoa: leuka rentona, etuhampaiden välissä parin sormenmitan korkuinen väli, kielen kärki on alaetuhampaiden reunaa vasten ja huulet ovat pyöreässä asennossa.
- Laula itsellesi mukavalta sävelkorkeudelta /y ja vaihda äänne ilman taukoa /u-vokaalin suuntaan siten, että kuulet äänen sijainnin pysyvän edessä. Avainasemassa on kieli: älä päästä kielen keskiosaa laskeutumaan liian alas liian nopeasti.
- Huom! Etuinen /u ei kuulosta samalta kuin puhuttu /u, koska niiden sijaintipaikka on täysin eri.

Fraseeraus suomenkielisessä kappaleessa

Artikuloinnin yhteydessä on luontevaa puhua myös fraseerauksesta eli siitä, miten laulamme suomenkielisiä sanoja pop- ja iskelmämusiikissa. Lavatanssimusiikille on olemassa omat tarkat fraseerausohjeet, joita en käy tässä yhteydessä läpi.

Oletko sinä koskaan kuunnellut jotain kappaletta ja joutunut miettimään, mitä siinä juuri sanottiin? Olikohan tuo suomea vai kenties esimerkiksi eestin kieltä? Voisin uskoa, että sinäkin olet huomannut tämän ilmiön. Tai ainakin nyt mainittuani asiasta, alat kuuntelemaan fraseerausta uusin korvin.

Radiossa kuulemme nykyään paljon huippuartistien musiikkia, jotka kuitenkin kärsivät pienestä puutteesta: fraseeraus ei täysin toimi. Mahdollisesti kappaleen tuottamiseen liittyvät rytmiset seikat tai henkilökohtaiset mieltymykset ovat ajaneet sanoman ymmärrettävyyden ohi.

Kun itse laulamme noita hittikappaleita, voimme korjata fraseerauksen suomen sanarytmiikan mukaiseksi. Eli ennen kuin laulat suomenkielisen kappaleen, puhu teksti läpi, kuten lausuisit runoa. Tee tarvittavat muutokset tai huomiot nuottiin tai tekstiin, jotta muistat sanarytmiikan korjaamisen myös jatkossa.

Esimerkkejä tällaisista suomenkielisistä kappaleista, jotka usein esitetään väärällä sanarytmiikalla, ovat esimerkiksi

- Anna Puun kappale Linnuton puu: “jos **si**nun rakkautesi”, “**a**asuttaa **a**ution puun”, “lin**nu**uton puu”, “jos **tu**ule **to**ksalleni”..
 - ✓ Fraseeraus korjataan lausumalla vokaalit oikean mittaisina esim. “jos sinun rakkautesi”, “asuttaa aution puun” ja “linnuton puu”.
 - ✓ Sanojen väli ja sanojen merkityksen ymmärtäminen korjataan laittamalla vokaalilla alkavan sanan alkuun aluke, esim. “tulet oksalleni”.
- Zen Cafen kappale Todella kaunis: “kunnon tärkeää”, “**to**odella kaunis”, “**to**odella viisas”, “osta **ta**ikaa”..
 - ✓ Fraseeraus korjataan lausumalla vokaalit oikean mittaisina esim. “todella kaunis” ja “todella viisas”.
 - ✓ Sanojen väli ja sanojen merkityksen ymmärtäminen korjataan laittamalla vokaalilla alkavan sanan alkuun aluke, esim. “kun on tärkeää” ja “ostat aikaa”.
- Evelinan kappale Tornado: “tää on kohta **lo**”, “miten niin taiva**a**asta”, “just nyt vastuu **ta**”..

- ✓ Fraseeraus korjataan lausumalla vokaalit oikean mittaisina esim. "miten niin taivasta".
- ✓ Sanojen painotus suomen kielen mukaisesti: painotus on aina sanan alussa. Esim. "tää on **kohtalo**" ja "just nyt **vastuuta**".